

**Wytyczne w zakresie
inspekcji
wymaganych artykułem 18
dyrektywy rady 96/82/WE (Seveso II)**

Tłumaczenie niniejszych Wytycznych na język polski zostało staraniem Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego na podstawie zgody Komisji Europejskiej zawartej w Umowie Licencyjnej nr LP-03-PL zawartej w dniu 24 sierpnia 2010 r. między reprezentującym Komisję, działającą poprzez Wspólnotowe Centrum Badawcze (JRC), Biurem Publikacji Unii Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu oraz CIOP-PIB.

**Opublikowane po raz pierwszy w języku angielskim jako
*Guidance on inspections as required by article 18 of the council directive 96/82/EC
(Seveso II), edited by Georgios A. Papadakis & Sam Porter,*
przez Wspólnotowe Centrum Badawcze (Joint Research Centre)
© European Communities 1999**

**Tłumaczenie na język polski:
© Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, 2010
Odpowiedzialność za tłumaczenie ponosi wyłącznie Centralny Instytut Ochrony Pracy –
Państwowy Instytut Badawczy**

Instytut Systemów, Informatyki i Bezpieczeństwa

**Wytyczne w zakresie
inspekcji
wymaganych artykułem 18
dyrektywy rady 96/82/WE (Seveso II)**

Georgios A. Papadakis i Sam Porter
(redakcja)

1999 EUR 18692 EN

Zastrzeżenie

Komisja Europejska ani żadna osoba
działająca w imieniu Komisji nie ponosi odpowiedzialności za skutki potencjalnego
wykorzystania przedstawionych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 1999 r.

ISBN 92-828-5898-7

© Wspólnoty Europejskie, 1999 r.

Wydrukowano we Włoszech

Spis treści

1. Wprowadzenie

2. Cele inspekcji/środków kontroli

3. Organizacja inspekcji/środków kontroli

4. System inspekcji

- 4.1 Wymagania ogólne
- 4.2 Opracowanie programu inspekcji
- 4.3 Wdrożenie programu inspekcji
- 4.4 Protokół z inspekcji
- 4.5 Współpraca z kierownictwem zakładu

5. Inne środki kontroli

6. „Treść” inspekcji/środków kontroli

- 6.1 Uwagi ogólne
- 6.2 Wykazanie zastosowania odpowiednich środków służących zapobieganiu poważnym awariom i ograniczaniu ich skutków
- 6.3 Sprawdzenie potwierdzające dane i informacje zawarte w raportach o bezpieczeństwie oraz w innych raportach
- 6.4 Sprawdzenie potwierdzające przekazanie informacji społeczeństwu
- 6.5 Sprawdzenie potwierdzające planowanie na wypadek awarii

7. Inne zagadnienia związane

- 7.1 Zależność pomiędzy inspekcjami/środkami kontrolnymi opisanymi w art. 18 a badaniem raportów o bezpieczeństwie opisanych w art. 9 ust. 4
- 7.2 Inspekcje w następstwie poważnych awarii
- 7.3 Uwzględnienie wyników audytów i przeglądów systemu zarządzania bezpieczeństwem przeprowadzonych przez innych
- 7.4 Zależność pomiędzy inspekcjami/środkami kontrolnymi opisanymi w art. 18 a zakazem użytkowania opisanym w art. 17

Załącznik I Art. 18 i inne powiązane teksty (fragmenty) dyrektywy 96/82/WE

Załącznik II Przykłady zagadnień do uwzględnienia podczas inspekcji

- A. Polityka zapobiegania awariom i system zarządzania
- B. Zagadnienia związane z organizacją zakładu i personelem
- C. Identyfikacja i analiza głównych zagrożeń
- D. Zagadnienia związane z eksploatacją zakładu (łącznie z konserwacją)
- E. Zagadnienia związane z zarządzaniem zmianami
- F. Planowanie na wypadek awarii
- G. Monitorowanie skuteczności/efektywności działań
- H. Audyt i przegląd

Załącznik III Bibliografia

Podziękowania

Niniejsze wytyczne zostały opracowane przez Georgiosa A. Papadakis i Sama Portera, w ścisłej współpracy z członkami technicznej grupy roboczej utworzonej w tym celu przez Dyрекcję Generalną ds. Środowiska (DG XI) (skład poniżej) i zostały zatwierdzone przez komitet kompetentnych władz ds. wdrożenia dyrektyw Seveso.

Skład technicznej grupy roboczej 2

Przewodniczący:	Sam Porter	EC DG XI E.1
Sekretarz naukowy:	Georgios A. Papadakis	EC DG JRC - MAHB

Członkowie (w kolejności alfabetycznej)

Alen Hannu	Ministerstwo Spraw Społecznych i Zdrowia, Finlandia
Britton Trevor	Inspektorat Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy, Zjedn. Królestwo
Brouwer Williët	Min. van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Holandia
Burchard Vibeke	Hrabstwo West Zealand, Dania
Colreavy John	Urząd ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa, Irlandia
Delvaux Inge	Ministerstwo ds. Społecz. Flamandzkiej, Dział Inspekcji Środowiskowej, Belgia
Deuster Bruno	Umweltministerium NRW, Niemcy
Gilbert Dominique	Ministère de l'Environnement, DPPR / SEI, Francja
Hagen Han	Arbejdstilsynet Risikosekretariatet, Dania
Lähde Anne-Mar	Centrum ds. Bezpieczeństwa Urządzeń Technicznych TUKES, Finlandia
Ludovisi Giancarlo	ISPESL Istit. Super. Prevenzione & Sicurezza del Lavoro, Włochy
Moché Laurent	Ministère de l'Environnement, DPPR / SEI, Francja
Moschopoulos Fotios	Ministerstwo Pracy, Grecja
Moser Alfred	Magistrat Linz - Amt für Technik, Austria
Nilsson Bernt	Krajowa Rada ds. Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, Szwecja
Oh Joy I.H.	Min. van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Holandia
Palma Tonino	ANPA Agenzia Nazionale Protezione dell' Ambiente, Włochy
Rémont Sophie	Ministère de l'Environnement, DPPR / SEI, Francja
Rosen David	CEFIC Europejska Rada Przemysłu Chemicznego
Sargent Peter	Inspektorat Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy, Zjedn. Królestwo
Serkedakis A. Van	Ministerstwo Pracy, Grecja
Gils Erik	Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, Belgia
Venâncio Catarina	ATRIG Direcção Geral de Energia, Portugalia

1. Wprowadzenie

Dyrektywa Rady 96/82/WE (Seveso II) ma na celu zapobieganie poważnym awariom związanym z substancjami niebezpiecznymi i ograniczanie ich wpływu na człowieka i środowisko naturalne, aby zapewnić wysoki poziom ochrony na terenie Wspólnoty w spójny i skuteczny sposób. Dyrektywa nakłada na prowadzącego zakład w rozumieniu dyrektywy Seveso II obowiązek podjęcia wszelkich środków niezbędnych do zapobiegania poważnym awariom i złagodzenia ich skutków dla człowieka i środowiska naturalnego. Dyrektywa zobowiązuje również państwa członkowskie do zorganizowania systemu bieżących inspekcji lub innych środków kontroli przez kompetentne władze, aby upewnić się, że prowadzący zakład wypełnia jego obowiązki wynikające z dyrektywy. Ten wymóg stanowi przedmiot niniejszych wytycznych.

Wymóg przeprowadzania inspekcji, za spełnienie którego odpowiedzialne są kompetentne władze, stanowi obszar zmieniony i zdecydowanie podkreślony w Dyrektywie Seveso II. Dyrektywa Seveso I zawierała tylko jeden zwięzły ustęp dotyczący inspekcji, podczas gdy nowa dyrektywa zawiera cały nowy artykuł na ten temat. Zmiana ta wynika z przekonania o konieczności posiadania skutecznego systemu inspekcji przez państwa członkowskie dla realizacji celów dyrektywy. W tym celu dyrektywa wyraźnie określa cechy systemu kontroli, który powinien zostać zapewniony przez kompetentne władze i który ma prowadzić do zastosowania przepisów prawnych na poziomie europejskim w bardziej spójny sposób. Cel inspekcji określono w ust. 16 preambuły dyrektywy, który stwierdza:

„Różnice w mechanizmach inspekcji zakładów przez kompetentne władze mogą spowodować zróżnicowanie poziomów ochrony. Konieczne jest ustalenie na poziomie Wspólnoty podstawowych wymogów, z którymi muszą być zgodne systemy inspekcji ustanowione przez państwa członkowskie.”

Celem niniejszego dokumentu jest zapewnienie dodatkowych wyjaśnień i wytycznych ułatwiających interpretację wymagań dotyczących inspekcji, zawartych w art. 18 dyrektywy. Omawia on wymagania zawarte w Dyrektywie Seveso II, które koncentrują się głównie na **organizacji i zasadach** kontroli, natomiast nie ma służyć jako kompleksowy podręcznik dotyczący samej kontroli.

Niniejsze wytyczne odnoszą się w szczególności do wymagań Dyrektywy Seveso II. Podczas ich opracowywania dużą wagę przywiązywano do ich spójności i zgodności z innymi

inicjatywami tego typu, takimi jak np. prace Europejskiej Sieci ds. Wdrażania i Egzekucji Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL), w zakresie minimalnych kryteriów inspekcji (środowiskowych). Zakres prac prowadzonych przez IMPEL jest szerszy i obejmuje inne przepisy prawne dotyczące ochrony środowiska.

Niniejsze wytyczne odzwierciedlają interpretację dyrektywy uzgodnioną przez Komisję Europejską i władze państw członkowskich. Nie stanowią one przepisu prawnego – nie należy ich traktować jako obowiązujące i nie wykluczają one innych uzasadnionych interpretacji wymogów dyrektywy.

2. Cele inspekcji/środków kontroli

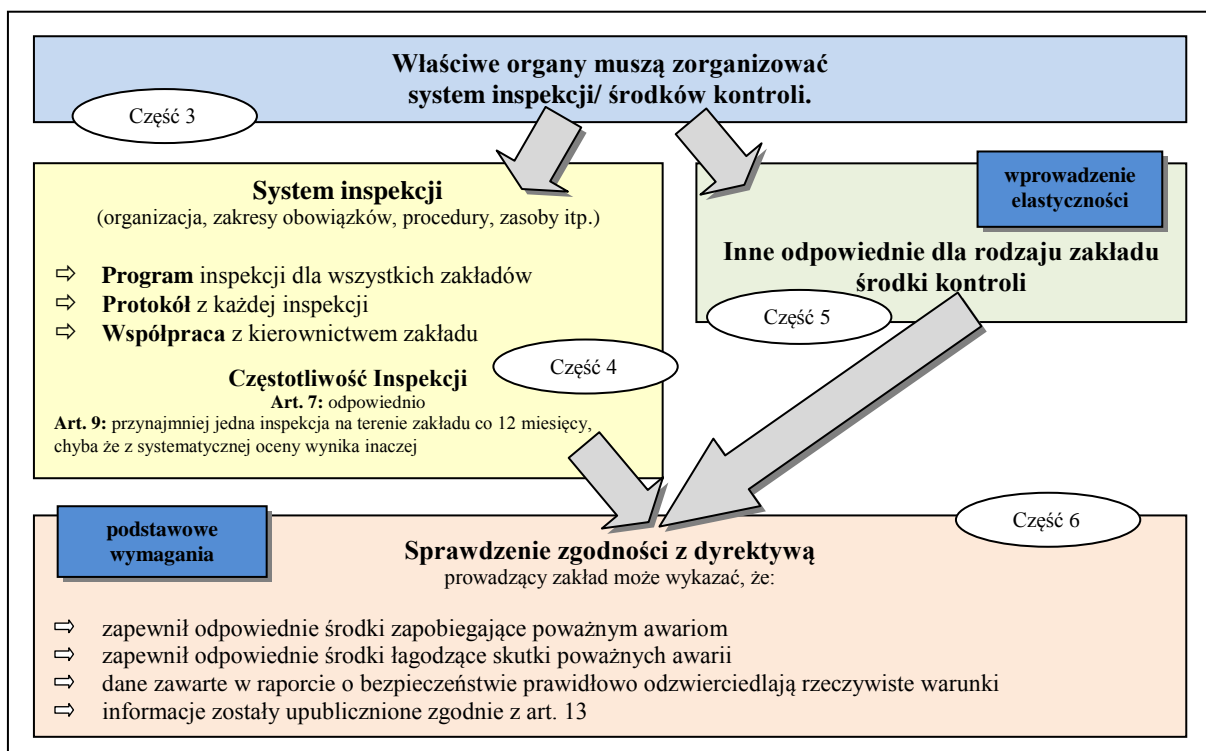
Niniejszy dokument dotyczy inspekcji/środków kontroli przeprowadzanych w ramach spoczywającego na kompetentnej władzy obowiązku spełnienia wymogów przewidzianych w art. 18 dyrektywy. Zapewnienie inspekcji/środków kontroli przez kompetentne władze nie ogranicza obowiązku zagwarantowania przez prowadzącego zakład, że podjęte zostały wszelkie niezbędne środki w celu zapobiegania poważnym awariom i ograniczenia ich skutków.

Podstawowym celem inspekcji/środków kontroli jest okresowe sprawdzanie, czy zakłady są eksploatowane w sposób przewidziany w dyrektywie, innymi słowy, czy zapewniono wysoki poziom ochrony dla ludzi i środowiska naturalnego i czy może zostać on utrzymany.

Inspekcje/środki kontroli powinny być wystarczające do planowego i systematycznego badania systemów użytkowanych w zakładzie, bez względu na to, czy są one rodzaju technicznego, organizacyjnego czy kierowniczego.

Art. 18 wymaga w szczególności, aby inspekcje/środki kontroli zapewniały, że:

- prowadzący zakład może wykazać, iż podjął odpowiednie środki, aby zapobiec poważnym awariom w związku z różnymi rodzajami działalności zakładu,
- prowadzący zakład może wykazać, iż zapewnił odpowiednie środki ograniczające skutki poważnych awarii, zarówno na terenie zakładu, jak i poza nim,
- dane i informacje zawarte w raporcie o bezpieczeństwie lub każdym innym przedstawionym raporcie odpowiednio odzwierciedlają warunki panujące w zakładzie,
- udostępniono publicznie informacje na podstawie art. 13 ust. 1.

Rys 1. Wymagania przewidziane w art. 18

3. Organizacja inspekcji/środków kontroli

W wielu państwach członkowskich funkcjonuje szereg kompetentnych władz wyznaczonych do pełnienia obowiązków określonych w dyrektywie. Rekomenduje się, aby państwa członkowskie opracowały dokument wyjaśniający role różnych organów i ustalenia dotyczące koordynacji ich działań, zwłaszcza w zakresie inspekcji. Zaleca się również, aby powyższy dokument wyjaśniający został udostępniony wszystkim zainteresowanym osobom.

Wymagania przewidziane w art. 18 Dyrektywy Seveso II można przedstawić w postaci schematycznego wykresu pokazanego na rys. 1. Rysunek wskazuje również części niniejszego dokumentu, w których omówione są poszczególne kwestie.

Kompetentne władze mogą podjąć decyzję o opracowaniu obydwu stron wykresu pokazanego na rys. 1 w określonym zakresie. Innymi słowy, mogą podjąć decyzję o opracowaniu zarówno „systemu inspekcji”, jak i „innych środków kontroli”, w większym lub mniejszym zakresie, w zależności od ich potrzeb. Niemniej jednak, jest dość prawdopodobne, że opracowanie w szerokim zakresie lewej części rysunku, tj. systemu inspekcji, okaże się niezbędne do osiągnięcia celów przewidzianych w art. 18. W przypadku zastosowania „innych środków kontroli”, powinny one zapewniać określony poziom kontroli, co najmniej równy poziomowi zapewnianemu przez system inspekcji.

Dyrektywa wymaga, aby inspekcje lub inne środki kontroli nie były uzależnione od otrzymania raportu o bezpieczeństwie lub innego złożonego raportu. Niemniej jednak należy w jak najszerszym zakresie korzystać ze wszystkich dostępnych informacji, w tym z powyższych raportów.

4. System inspekcji

4.1. Wymagania ogólne

System inspekcji powinien spełniać poniższe warunki (art. 18 ust. 2):

- istnieje **program inspekcji** dla wszystkich zakładów (zob. ust. 4.2 i ust. 4.3);
- po przeprowadzeniu każdej inspekcji kompetentne władze sporządzają **protokół** (zob. ust. 4.4);
- w razie potrzeby, po każdej inspekcji przeprowadzonej przez kompetentne władze zapewniona zostanie **współpraca** z kierownictwem zakładu (zob. ust. 4.5), w rozsądnym czasie po dokonaniu kontroli

System inspekcji powinien obejmować strukturę organizacyjną, zakresy obowiązków, praktyki, procedury i zasoby niezbędne do opracowania i wdrożenia efektywnego i spójnego programu inspekcji.

4.2. Opracowanie programu inspekcji

Dyrektywa wymaga, aby program inspekcji obejmował **wszystkie zakłady**, tj. zarówno zakłady objęte art. 7 (ZZR), jak i objęte art. 9 (ZDR). W tym kontekście niezbędne jest opracowanie i posiadanie przez kompetentne władze aktualnego wykazu zakładów objętych dyrektywą.

Programy inspekcji powinny uwzględniać:

- a) wymagania prawa krajowego, przepisów i decyzji administracyjnych wdrażających dyrektywę;
- b) priorytety lokalne lub krajowe, wynikające z oceny głównych zagadnień dotyczących zakładów o poważnym ryzyku;
- c) ogólną ocenę danych i wiedzy uzyskanej podczas poprzednich czynności inspekcyjnych lub z innych źródeł lub podczas oceny stanu zgodności zakładów z właściwymi wymaganiami prawnymi dla zakładów stwarzających zagrożenie poważnymi awariami;
- d) wskazanie obszarów, w których inspekcja jest najbardziej potrzebna. Określenie priorytetów w odniesieniu do poszczególnych zakładów lub instalacji/systemów w zakładach może być uzależnione od analizy następujących czynników, **jeśli dostępne informacje są istotne w świetle zagrożenia poważnymi awariami:**

Analiza potencjalnego zagrożenia lub ryzyka:

- ✓ ocena zagrożenia i ryzyka;
- ✓ wielkość i stopień złożoności zakładu;
- ✓ w przypadku zakładów objętych art. 9, inspekcje, które mogą być związane z badaniem raportu o bezpieczeństwie lub związaną z tym współpracą z kierownictwem zakładu;
- ✓ wnioski wyciągnięte z awarii, incydentów lub sytuacji potencjalnie niebezpiecznych, dotyczących podobnych działań/zakładów.

Analiza informacji i wyników:

- ✓ zakłady lub instalacje, które nie były przedmiotem wcześniejszych inspekcji;
- ✓ doświadczenia z poprzednich inspekcji lub realizacji procedur oceny raportów i zezwoleń;
- ✓ sprawozdania z monitorowania, audytu i przeglądu wyników systemu zarządzania bezpieczeństwem prowadzącego zakład;
- ✓ informacje dotyczące awarii;
- ✓ informacje dotyczące zdarzeń i sytuacji niebezpiecznych;
- ✓ otrzymane skargi;
- ✓ nowa wiedza o zagadnieniach naukowych lub technicznych.

Analiza zmian:

- ✓ otrzymanie szczegółowych danych zmian zgodnie z art. 10 dyrektywy,
- ✓ zmiana struktury własności,
- ✓ dokumentacja dotyczące modyfikacji, przebudowy, rozbudowy zakładu itp.,
- ✓ zakłady podlegające częstym zmianom mechanizmu chemicznego procesów,
- ✓ istotne zmiany poziomów zatrudnienia.

Program inspekcji powinien obejmować wszystkie zakłady, ale poniżej przedstawione czynniki mogą spowodować pewne zróżnicowanie metod inspekcji zakładów podlegających art. 7 i art. 9:

- potrzeba efektywnego i skutecznego wykorzystania zasobów może prowadzić do zróżnicowania metod i strategii dla zakładów podlegających art. 7 i art. 9 w celu zapewnienia proporcjonalnych i ukierunkowanych czynności inspekcyjnych,
- może zaistnieć konieczność położenia większego nacisku na informacje zebrane w czasie inspekcji zakładów podlegających art. 7, gdyż w ich przypadku dostępny jest mniejszy zakres dokumentacji niż w przypadku zakładów podlegających art. 9,
- w przypadku zakładów podlegających art. 7, powyższa analiza (punkt 4.2.d) pomoże ustalić odpowiednią częstotliwość inspekcji,
- w odniesieniu do zakładów podlegających art. 9 dostępna jest większa ilość źródeł szczegółowych informacji do przygotowania czynności inspekcyjnych, np. raport o bezpieczeństwie,

- w przypadku zakładów podlegających art. 9, program powinien przewidywać przynajmniej jedną inspekcję na terenie zakładu przez kompetentne władze przynajmniej co 12 miesięcy lub powinien być oparty na systematycznej ocenie zagrożenia poważnymi awariami w zakładzie, mającej na celu ustalenie odpowiedniej częstotliwości inspekcji. W tym ostatnim przypadku, ocena raportu o bezpieczeństwie i analiza wymienionych powyżej czynników (punkt 4.2.d) może odgrywać istotną rolę dla systematycznej oceny[#],
- jeśli systematyczna ocena służy ustaleniu częstotliwości inspekcji w zakładach podlegających art. 9, kompetentne władze zapewnią przejrzyste i zorganizowane podejście do przeprowadzania ocen, łącznie z określeniem kryteriów oceny.

4.3. Wdrożenie programu inspekcji

Istnieje możliwość opracowania programu lub programów inspekcji na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym, ale państwa członkowskie zapewnią istnienie ogólnego programu lub programów dla wszystkich zakładów na ich terytorium, a także wyznaczenie kompetentnych władz dla celów realizacji takich inspekcji.

Program będzie wystarczający dla celów planowanego i systematycznego badania:

- systemów technicznych, oraz
- systemów organizacji i systemów kierowniczych,

stosowanych w każdym zakładzie.

Program powinien przewidywać zbadanie wszystkich trzech elementów (technicznego, organizacyjnego i kierowniczego) w każdym zakładzie. Każda czynność w ramach inspekcji/kontroli nie musi obejmować wszystkich trzech elementów, ale powyższe trzy elementy występują często łącznie i odrębne inspekcje mogą nie przynieść oczekiwanych rezultatów.

Program inspekcji powinien zawierać przynajmniej następujące informacje:

- szczegółowe dane obszaru geograficznego objętego programem,
- definicję okresu objętego programem,
- ustalenie wszystkich zakładów w danym obszarze geograficznym objętym programem,
- planowany harmonogram inspekcji w każdym zakładzie,
- zakres inspekcji planowanej w każdym zakładzie,
- w razie potrzeby, szczegóły ustaleń i procedur przeglądu programu lub odnośniki do tychże.

Należy również uwzględnić szczegółowe informacje nt. ustaleń i procedur postępowania w przypadku kontroli nierutynowych lub reaktywnych (na przykład w związku z awariami,

[#] Wytyczne Komisji dotyczące raportu o bezpieczeństwie [13] (załącznik III) zawierają dodatkowe informacje o ocenie zagrożenia poważnymi awariami i mogą stanowić cenne uzupełnienie niniejszych wytycznych.

incydentami lub skargami) lub odnośniki do tychże. Państwa członkowskie powinny zapewnić w szczególności przeprowadzanie inspekcji nierutynowych lub reaktywnych w następujących okolicznościach:

- a) w celu wyjaśnienia poważnych skarg dotyczących zagrożenia poważnymi awariami, jak najszybciej po otrzymaniu takich skarg przez organy;
- b) w celu wyjaśnienia poważnych awarii, incydentów i przypadków niezgodności, jak najszybciej po uzyskaniu o nich informacji przez kompetentne władze.

Program może być realizowany przez połączenie planowanych inspekcji, o których prowadzący zakład jest informowany wcześniej, z nieoczekiwanymi wizytami, o których nie zawiadamia się prowadzącego zakład. Wizyty, o których prowadzący zakład jest informowany, umożliwiają efektywne udostępnienie przez niego właściwych zasobów. Terminy inspekcji mogą być również ustalone w sposób zapewniający maksymalne wzajemne korzyści i efektywność, na przykład inspekcja funkcji utrzymania może być realizowana w okresach wyłączenia zakładu lub inspekcja może być skoordynowana z harmonogramem audytu wewnętrznego lub zewnętrznego, określonym przez prowadzącego zakład i przeglądem systemu zarządzania bezpieczeństwem. Należy jednak zapewnić możliwość i przeprowadzać niezapowiedziane wizyty w zakładzie, jeżeli zachodzi taka potrzeba.

4.4. Protokół z inspekcji

Protokoły z inspekcji pełnią istotną funkcję. Ilustrują one poziom zgodności z dyrektywą i wyniki oceny systemów bezpieczeństwa stosowanych przez prowadzącego zakład. Protokół powinien zapewniać:

- szczegółowe informacje o zakresie inspekcji i objętych nią częściach zakładu;
- ustalenia z oceny zastosowanych systemów (objętych inspekcją);
- ustalenia dotyczące spełnienia przez prowadzącego zakład wymagań prawa krajowego, regulacji i decyzji administracyjnych, wdrażających dyrektywę i odpowiednio, innych wymagań prawnych, jeśli mają one istotne znaczenie dla zapobiegania poważnym awariom (np. wymagania dotyczące projektów oraz inspekcji wyposażenia/sprzętu);
- szczegółowe informacje o środkach uzgodnionych z prowadzącym zakład, łącznie z terminami ich wdrożenia;
- wniosek dotyczący konieczności podjęcia w określonym czasie dodatkowych środków, takich jak formalne działania wykonawcze, dalsze rozmowy z prowadzącym zakład, dalsze inspekcje, łącznie z kolejnymi wizytami w terenie, lub innego rodzaju współpraca z prowadzącym zakład w odniesieniu do analizowanych spraw, a także konieczności podjęcia środków zaradczych. Należy opracować plan współpracy, obejmujący harmonogram (może on stanowić część protokołu lub odrębny plan działania).

Protokoły z inspekcji należy przechowywać przez właściwy okres w celu ewidencjonowania historii inspekcji, którą można wykorzystać podczas przeglądu priorytetów programu. Niezbędne może być również przesłanie informacji zawartych w protokole z inspekcji innym kompetentnym władzom w państwach członkowskich.

4.5. Współpraca z kierownictwem zakładu

Odpowiedni fragment dyrektywy:

W razie konieczności, po każdej inspekcji przeprowadzonej przez kompetentne władze zapewniona zostanie współpraca z kierownictwem zakładu, w rozsądnym czasie po dokonaniu inspekcji.

Protokół z inspekcji powinien przedstawiać przypadki, w których niezbędne jest opracowanie/uzgodnienie planu działania z prowadzącym zakład, aby dodatkowo wykazać zastosowanie wszystkich niezbędnych środków lub koniecznych środków zaradczych. W takich przypadkach konieczna jest współpraca z kierownictwem zakładu dotycząca ustaleń z kontroli, aby potwierdzić realizację działań. Przewiduje się, że wyniki inspekcji zostaną każdorazowo przekazane prowadzącemu zakład. Zaleca się również powiadomienie pracowników zakładu o wynikach inspekcji i wyciągniętych z niej wnioskach.

Współpraca zwykle polega na formalnej wymianie informacji, na przykład w formie pisma lub w razie potrzeby obejmuje prawne procedury wykonawcze. Plany dotyczące kontroli wdrożenia i skuteczności działań korygujących powinny być realizowane zgodnie z harmonogramem zawartym w protokole z inspekcji lub planie współpracy.

5. Inne środki kontroli

Dyrektywa wyraźnie stwierdza, że za organizację systemu kontroli lub innych środków kontrolnych odpowiadają kompetentne władze. Poza tym, art. 18 ust. 2 odnosi się do:

- inspekcji **przygotowanych** przez kompetentne władze;
- protokołu **sporządzanego** przez kompetentne władze;
- inspekcji **przeprowadzanej** przez kompetentne władze.

Organizacje (instytucje) wspierające kompetentne władze

Artykuł 16 dyrektywy przewiduje możliwość ustanowienia przez państwa członkowskie w razie potrzeby organizacji (instytucji) wspierających kompetentne władze na poziomie technicznym. W związku z tym, oczekuje się, że państwo członkowskie będzie sprawować właściwą kontrolę zapewniającą kompetencje i niezależność takich organizacji (instytucji). Wiadomo, że ustalenia w zakresie inspekcji w niektórych państwach członkowskich

przewidują udział instytucji (np. lokalnych lub regionalnych), które nie stanowią wyznaczonych **kompetentne władze** w znaczeniu dyrektywy, lub wsparcie realizacji niektórych zadań przez prywatne organizacje zewnętrzne. Tekst dyrektywy odnoszący się do „innych środków kontroli” dopuszcza taką elastyczność. Niemniej jednak ostateczna odpowiedzialność za zapewnienie odpowiednich i wystarczających inspekcji/środków kontroli spoczywa na kompetentnych władzach.

Jeżeli „stosowane są inne środki kontroli”:

- ✓ powinny być wystarczające do planowego i systematycznego badania systemów użytkowanych w zakładzie, bez względu na to, czy są one rodzaju technicznego, organizacyjnego czy kierowniczego;
- ✓ powinny zapewniać określony poziom kontroli, co najmniej równy poziomowi zapewnianemu przez systemy inspekcji;
- ✓ nie powinny być uzależnione od otrzymania raportu o bezpieczeństwie lub innego złożonego raportu (niemniej jednak, należy w jak najszerszym zakresie korzystać ze wszystkich dostępnych informacji, w tym z powyższych raportów).

Ust. 7.3 niniejszego dokumentu dotyczy uwzględniania wyników audytów i przeglądów systemu zarządzania bezpieczeństwem przeprowadzanych przez inne podmioty. Istnieje możliwość poddania tego rodzaju ustaleń ocenie i monitorowaniu w ramach „innych środków kontroli”.

6. "Treść" inspekcji / środki kontroli

6.1. Uwagi ogólne

Podstawowym celem inspekcji / środków kontroli jest przeprowadzenie zaplanowanego i systematycznego badania technicznych, organizacyjnych i kierowniczych systemów w zakładzie, w celu sprawdzenia, czy operator może wykazać, że zostały podjęte wszystkie środki w celu zapobiegania poważnym awariom i ograniczania ich skutków, że został osiągnięty wysoki poziom ochrony człowieka i środowiska.

Od kompetentnych władz oczekuje się przygotowania inspektorów posiadających wystarczającą wiedzę i przeszkolonych do przeprowadzenia "inspekcji" konsekwentnie i efektywnie. W szczególności konieczne są pewne "kryteria" w celu oceny, czy operator może wykazać, że zostały podjęte odpowiednie środki i działania. W tym kontekście, kompetentne władze powinny opracować i / lub wykorzystać odpowiednie kryteria do badania systemów technicznych, organizacyjnych i kierowniczych (zarządzania), a także opracować odpowiednie narzędzia i metody do wykorzystania przez inspektorów (np. podręczniki, listy

kontrolne, kryteria ryzyka, odpowiednie bazy danych i oprogramowanie, itp.), niezbędne do zapewnienia odpowiedniej kontroli i ocen

6.2. Wykazanie zastosowania odpowiednich środków służących zapobieganiu poważnym awariom i ograniczaniu ich skutków

Dyrektywa wymaga od operatora podjęcia wszelkich niezbędnych środków służących zapobieganiu poważnym awariom i ograniczeniu ich skutków oraz określa strukturę polityki zapobiegania awariom (MAPP) i systemu zarządzania opartą na następujących elementach:

- organizacja zakładu i personelu
- identyfikacja i ocena poważnych zagrożeń
- kontrola operacyjna
- zarządzanie zmianami w zakładzie
- planowanie na wypadek awarii
- nitorowanie wykonywania (MAPP)
- audyty i przeglądy

Inspekcja może być skutecznie przeprowadzona poprzez badania technicznych, organizacyjnych i kierowniczych systemów operatora z uwzględnieniem tych podstawowych ram.

W pierwszej kolejności należy sprawdzić, czy polityka zapobiegania poważnym awariom (MAPP) została opracowana.

Po drugie, należy sprawdzić czy operator może wykazać, że polityka zapobiegania poważnym awariom została wdrożona przy zastosowaniu odpowiedniego systemu zarządzania. Szczegóły dotyczące wymagań dyrektywy odnośnie do MAPP i systemów zarządzania dla zakładów objętych wymogami art. 7 (zakłady zwiększonego ryzyka – ZZR) i art. 9 (zakłady dużego ryzyka – ZDR), którymi w razie potrzeby może się posłużyć inspektor, opublikowano w oddzielnych wytycznych stanowiących dokument Komisji (*Wytyczne dotyczące polityki zapobiegania awariom i systemu zarządzania bezpieczeństwem, zgodnie z wymaganiami Dyrektywy Rady 96/82/WE (Seveso II)*¹). Po trzecie, konieczne jest sprawdzenie, czy system zarządzania zapewnia faktycznie właściwe środki i urządzenia.

¹ “Guidelines on a Major Accident Prevention Policy and Safety Management System, as required by Council Directive 96/82/EC (SEVESO II)” (Załącznik III. Mitchison, N. and Porter, S. (Eds), European Commission Publication, EUR Report 18123 EN, Luxembourg 1998, ISBN92-828-4664-4.- zob. niniejsza strona internetowa – “Wytyczne”

Państwa członkowskie powinny zapewnić, że inspekcje będą obejmować sprawdzenie zgodności systemów organizacyjnych i kierowniczych (zarządzania) z wymaganiami dyrektywy, oparte na odpowiednich "materiałach odniesienia", takich jak wytyczne Komisji dotyczące MAPP i SMS (wymienione powyżej), lub innych, odpowiednich wytycznych. Wytyczne Komisji w sprawie MAPP / SMS mogą również zapewnić kilka przydatnych wskazówek dotyczących badania tej części „systemu technicznego”, która odnosi się do kwestii proceduralnych. Ponadto inspekcja „systemu technicznego” powinna również obejmować sprawdzenie, czy operator zidentyfikował istotne zagrożenia poważnymi awariami i obejmować niektóre oceny technicznych środków podjętych przez operatora w celu zapobiegania i łagodzenia poważnych awarii. W tym kontekście, kompetentne władze powinny zapewnić, że dla inspektorów będą dostępne wystarczające informacje techniczne / wiedza, co powinno zapewnić skuteczność takich inspekcji.

Operator musi być w stanie wykazać, że podjęto właściwe działania zapobiegające i ograniczające skutki poważnej awarii. Tak więc, operator zobowiązany jest wykazać, że:

- zidentyfikowano wszystkie zagrożenia poważną awarią;
- oceniono skutki dla ludności i środowiska;
- wyeliminowano lub zredukowano zagrożenia tam, gdzie to było możliwe;
- jasno określono związek między zidentyfikowanymi zagrożeniami a powziętymi środkami zapobiegawczymi i ograniczającymi skutki;
- zastosowane środki zapobiegawcze są w stanie zapobiec dającym się przewidzieć zakłóceniom / niesprawnościom mogącym prowadzić do poważnych awarii;
- zastosowane środki zapobiegawcze są w stanie zmniejszyć skutki możliwych do przewidzenia awarii;
- zastosowane środki dotyczą pełnego cyklu życia instalacji.

Kwestie, które należy uwzględnić przy identyfikacji zagrożeń, a także niektóre metody analizy zostały wymienione w „Wytycznych” Komisji dotyczących sporządzania raportu o bezpieczeństwie (zob. odnośnik. 13 w załączniku III – „Bibliografia”). Ogólnie rzecz ujmując, chociaż ten ujęty w odnośniku dokument został opracowany w szczególności w odniesieniu do zakładów podlegających przepisom artykułu 9, wytyczne dotyczące identyfikacji zagrożeń są również bardzo przydatne dla zakładów objętych art. 7 (ZZR).

Zagadnienia, które należy wziąć pod uwagę podczas czynności kontrolnych, przedstawiono w załączniku II w formie pytań, które mogą pomóc inspektorowi w ocenie systemów operatora. Załącznik ten skonstruowano w oparciu o wytyczne dotyczące raportów o bezpieczeństwie, programu zapobiegania poważnym awariom oraz systemu zarządzania

bezpieczeństwem a także na podstawie przykładów przedstawionych przez ekspertów z Grupy Roboczej (Technical Working Group – TWG), która opracowała te wytyczne.

Załącznik sporządzono w formie pytań, z których wiele jest pytaniami otwartymi prowadzącymi do pytań dodatkowych lub kontroli dokumentów czy też urządzeń. Sugestie nie są wyczerpujące i obowiązkowe dla wszystkich inspekcji. Jednakże te wytyczne mogą stanowić podstawę do opracowania przewodnika dla inspektorów w każdym państwie członkowskim, w którym okaże się to istotne.

Szczególną cechą nowej Dyrektywy Seveso II jest to, że operator jest zobowiązany do zastosowania rozwiązań w zakresie monitorowania, audytów i przeglądu działania funkcjonującego systemu zarządzania. Wyniki monitorowania, audytów i przeglądów mogą stanowić główne źródło informacji, pomocne dla kompetentnych władz przy określeniu priorytetów inspekcji, ocenie, czy system zarządzania jest skuteczny i być może także określeniu częstotliwości inspekcji. Kluczowymi parametrami, które należy wziąć pod uwagę są trafność, kompletność, ilość oraz jakość czynnych i biernych sposobów oceny skuteczności, jak również zalecenia działań wynikające z audytów i przeglądów. Kolejne szczegółowe informacje na temat praktyki przemysłowej oraz ogólnych, znanych sposobów wykonywania pomiarów efektywności można znaleźć w literaturze (patrz załącznik III).

Część H załącznika II zawiera dalsze szczegółowe informacje dotyczące możliwych pytań w trakcie inspekcji, dotyczących audytów wewnętrznych.

W załączniku III zamieszczono odnośniki do dokumentów, które zawierają dodatkowe informacje dotyczące kwestii „wykazania (demonstracji) odpowiednich środków mających na celu zapobieganie poważnym awariom oraz ograniczanie ich skutków”.

6.3. Sprawdzenie potwierdzające dane i informacje zawarte w raportach o bezpieczeństwie oraz w innych raportach

Potwierdzenie danych i informacji zawartych w raportach o bezpieczeństwie lub innych składanych raportach może być dokonane np. poprzez:

- a) rozmowy w celu uzyskania informacji na temat funkcjonowania systemów zarządzania ryzykiem, metod i praktyk zarządzania;
- b) badanie dokumentów pozwalających zrozumieć systemy zarządzania ryzykiem i podejmowania orzeczeń w sprawie przydatności, adekwatności i kompletności tych systemów;
- c) wizualną obserwację warunków fizycznych i systemów pracy w celu zbadania zgodności z wymogami prawnymi i sprawdzenia skuteczności środków zarządzania ryzykiem.

Potwierdzenie danych i informacji zawartych w raportach o bezpieczeństwie lub innych składanych raportach powinny obejmować w szczególności opis części istotnych dla bezpieczeństwa oraz systemów i elementów, które są ważne dla bezpieczeństwa. Opisy te są niezbędne, aby umożliwić lepsze zrozumienie analizy zagrożeń, jasne opisanie zależności między źródłami zagrożeń a środkami zapobiegania, kontroli i środkami łagodzącymi skutki, w tym systemów testowania, utrzymania i nadzoru i stosownej dokumentacji.

Potwierdzenie danych i informacji zawartych w raportach o bezpieczeństwie lub innych składanych raportach powinno również obejmować potwierdzenie istotnych czynników mających znaczenie dla głównych wyników i argumentów wykorzystanych w analizie zagrożeń i ocenie ryzyka.

Pierwotne oceny powinny być dostępne dla kompetentnych władz na ich życzenie. Doświadczenie zdobyte w trakcie opracowywania raportów o bezpieczeństwie oraz stosowania odpowiednich narzędzi oceny mogą być źródłem cennych informacji dla celów zapobiegania poważnym awariom i ograniczania ich skutków.

6.4. Sprawdzenie potwierdzające przekazanie informacji społeczeństwu

Odpowiedni tekst dyrektywy:

Artykuł 13 (1) dyrektywy wymaga, aby państwa członkowskie zapewniły, że informacje na temat środków bezpieczeństwa i wymaganego zachowania w przypadku awarii, będą dostarczone bez konieczności ubiegania się o to, osobom, które mogą zostać dotknięte poważną awarią ...itd.

W odniesieniu do zakładów podlegających przepisom art. 9, system inspekcji lub inne środki kontroli muszą zapewnić sprawdzenie spełnienia tych wymagań, np.:

- publicznego udostępnienia właściwych informacji;
- weryfikacji informacji przynajmniej co trzy lata i ich aktualizacji przynajmniej co pięć lat.

6.5. Sprawdzenie potwierdzające planowanie na wypadek awarii

We wszystkich zakładach MAPP musi być opracowana zgodnie z zasadami załącznika III do *Dyrektywy Seveso II*, punkty (c)(v) - *planowanie na wypadek awarii*. Zobowiązuje on operatora do przyjęcia i wdrożenia procedur identyfikacji możliwych do przewidzenia sytuacji awaryjnych poprzez regularne analizy oraz do przygotowania, testowania i weryfikacji planów działania na wypadek takich awarii. Dla zakładów objętych przepisami art. 7 (ZZR) inspekcje powinny uwzględniać proporcjonalny zakres wymagań odnośnie do powyższych zagadnień.

Dla zakładów objętych przepisami art. 9 (ZDR), dodatkowe wymagania dotyczące planów awaryjnych podane są w artykule 11 dyrektywy. W szczególności, artykuł 11 (4) wymaga, aby państwa członkowskie zapewniły, że wewnętrzne i zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze zostaną poddane przeglądom, testom, a w razie konieczności będą zmieniane i uaktualniane przez operatorów oraz wyznaczone władze w odpowiednich odstępach czasu, nie dłuższych niż trzy lata. W przeglądzie powinny być uwzględnione zmiany, występujące w zakładzie lub w służbach ratowniczych, najnowsza wiedza techniczna oraz wiedza na temat reagowania na poważne awarie. Państwa członkowskie mogą w razie potrzeby włączyć do działań inspekcyjnych sprawdzenie spełnienia zgodności z wymaganiami artykułu 11.

7. Inne zagadnienia związane

7.1. Zależność pomiędzy inspekcjami / środkami kontrolnymi opisanymi w art. 18 a badaniem raportów o bezpieczeństwie opisanym w art. 9 ust. 4

Jak stwierdzono w punkcie 6.3., w odniesieniu do zakładów podlegających przepisom art. 9, inspekcja obejmuje sprawdzenie danych i informacji zawartych w raporcie o bezpieczeństwie. Faktycznie pomiędzy „inspekcją”(art. 18) a zbadaniem raportu o bezpieczeństwie (art. 9 ust. 4) istnieje dwukierunkowa zależność:

- wyniki inspekcji pomogą w zbadaniu i ocenie raportów o bezpieczeństwie;
- informacje zawarte w raporcie o bezpieczeństwie pomogą w określeniu odpowiedniego zakresu, metod i priorytetów kontroli.

Inspekcje / kontrole muszą być przeprowadzone w każdym przypadku i nie powinny być uzależnione od otrzymania raportu o bezpieczeństwie. Jednakże w przypadku zakładów podlegających przepisom art. 9, badanie raportu o bezpieczeństwie i wyniki jego oceny mogą stanowić istotny wkład do efektywnego planowania i ustalania zakresu i treści (zawartości) inspekcji. Kompetentna władza powinna koordynować wyniki z obu tych działań. W szczególności priorytetów działania kontrolne mogą być związane z analizy W szczególności, ustalenie priorytetów działań inspekcyjnych może być związane z badaniem raportu o bezpieczeństwie lub wynikać z wniosków z badania raportu o bezpieczeństwie.

7.2. Inspekcje w następstwie poważnych awarii

Zgodnie z dyrektywą, kompetentne władze powinny:

- zebrać w wyniku inspekcji, badań oraz innych odpowiednich działań, informacje niezbędne do przeprowadzenia pełnej analizy aspektów technicznych, organizacyjnych i kierowniczych poważnych awarii;
- zapewnić podjęcie wszelkich pilnych, średnio- i długoterminowych środków zaradczych przez operatora;

- wydać zalecenia w sprawie przyszłych środków zapobiegawczych.

Informacje i doświadczenia uzyskane w wyniku awarii powinny być skutecznie rozpowszechnione, aby zapobiec ponownemu zaistnieniu podobnych awarii. Informacje i wiedza uzyskana w wyniku takich zdarzeń powinna być również wykorzystywana w czasie przeglądu ogólnego programu inspekcji, co w zależności od potrzeb, może prowadzić do skorygowania priorytetów i zakresu kontroli.

7.3. Uwzględnienie wyników audytów i przeglądów systemu zarządzania bezpieczeństwem przeprowadzonych przez innych

Wymagane przez przepisy prawne monitorowanie przez operatora wyników, audyty i przeglądy własnego systemu zarządzania omówiono w punkcie 6.2. niniejszego dokumentu, jako główne źródło istotnych informacji. W wytycznych dotyczących systemu zarządzania bezpieczeństwem zawarto zalecenia, że do przeprowadzenia audytu konieczny jest wybór odpowiedniego personelu, mając na uwadze posiadanie przez niego specjalistycznej wiedzy, niezależność działania i wsparcie techniczne. W tym celu mogą być konieczne odpowiednio przeszkolone osoby z zakładu lub specjalistyczne firmy z zewnątrz.

System zarządzania bezpieczeństwem może być zintegrowany również z systemami zarządzania dotyczącymi innych zagadnień.

W przypadku, kiedy operator wykorzystuje zintegrowany system zarządzania, np. środowiskiem, zdrowiem i bezpieczeństwem pracy a także jakością, można w tym celu wykorzystać dokumenty referencyjne i standardy takie jak EMAS, ISO 14001 czy ISO 9001.

Wyniki monitoringu, audytu i przeglądu oparte na tych dokumentach mogą stanowić dodatkowe istotne i cenne źródła informacji. W przypadku niektórych z tych dokumentów referencyjnych, obok audytu operatora, system zarządzania może być oceniany przez zewnętrzne organizacje prowadzące certyfikacje / weryfikacje. Tam, gdzie to możliwe, informacje te powinny być wykorzystane przez kompetentne władze, celem zapewnienia maksymalnej skuteczności inspekcji.

Jednakże do obowiązków operatora będzie należało udowodnienie, że system zarządzania został skonstruowany w sposób obejmujący całokształt problematyki poważnych awarii, oraz że spełnia on wymogi dyrektywy.

7.4. Zależność pomiędzy inspekcjami / środkami kontrolnymi opisanymi w art. 18 a zakazem użytkowania opisanym w art. 17

System inspekcji lub inne środki kontrolne powinny zapewnić działanie w sytuacjach, które mogą prowadzić do zakazu używania lub wprowadzenia do użytkowania jakiegokolwiek zakładu, instalacji lub magazynu lub jakiegokolwiek ich części, jeśli inspekcja wykazuje, że środki i działania podjęte przez operatora są zasadniczo niewystarczające, lub jeśli raporty oraz inne informacje nie zostały dostarczone.

Załącznik I

Istotny tekst zawarty w art. 18 (Inspekcje) Dyrektywy Seveso II (Dyrektywa Rady 96/82/WE)

1. Państwa członkowskie zapewnią zorganizowanie przez kompetentne władze systemu inspekcji, lub innych działań kontrolnych odpowiednich do rodzaju zakładu. Inspekcje te lub działania kontrolne nie powinny zależeć od otrzymania raportu o bezpieczeństwie lub każdego innego raportu. Inspekcje te lub inne działania kontrolne powinny być wystarczające do planowego i systematycznego sprawdzania systemów zastosowanych w zakładzie natury zarówno technicznej, organizacyjnej jak i kierowniczej, tak aby zapewnić w szczególności sprawdzenie:
 - czy operator może wykazać, że podjął odpowiednie działania, w związku z działalnością zakładu, aby zapobiec poważnym awariom,
 - czy operator może wykazać, że podjął odpowiednie działania, aby ograniczyć skutki poważnej awarii, wewnątrz i na zewnątrz zakładu,
 - czy dane oraz informacje zawarte w raporcie o bezpieczeństwie lub każdym innym przedłożonym raporcie prawidłowo odzwierciedlają warunki panujące w danym zakładzie,
 - czy informacje zostały podane do wiadomości społeczeństwu zgodnie z artykułem 13 (1).
2. System inspekcji opisany w paragrafie 1 powinien spełniać następujące warunki:
 - a) powinien istnieć program inspekcji dla wszystkich zakładów. Niezależnie od tego, czy kompetentne władze ustaliły program inspekcji oparty na systematycznej ocenie zagrożenia poważnymi awariami w poszczególnych zakładach, program ten powinien obejmować przynajmniej jedną inspekcję, przeprowadzoną przez kompetentne władze raz na 12 miesięcy na terenie każdego zakładu objętego przepisami artykułu 9;
 - b) po każdej inspekcji kompetentne władze powinny przygotować raport;
 - c) jeśli okaże się to konieczne, wnioski z każdej inspekcji przeprowadzonej przez kompetentne władze, będą uwzględniane przez zarząd zakładu w rozsądnym terminie po przeprowadzeniu inspekcji.
3. Kompetentne władze mogą zażądać od operatora przedstawienia dodatkowych informacji, które pozwolą tym władzom w pełni ocenić możliwość wystąpienia poważnej awarii oraz określić zakres możliwego wzrostu prawdopodobieństwa wystąpienia i/lub zaostrzenia poważnej awarii, a także umożliwią przygotowanie zewnętrznego planu awaryjnego [operacyjno-ratowniczego] oraz uwzględnienie substancji, które, przez swoją formę fizyczną, szczególne warunki lub lokalizację, mogą wymagać dodatkowego rozpatrzenia.

Inne powiązane teksty (fragmenty) dyrektywy

Art. 9 (4) (działania związane z oceną raportu o bezpieczeństwie)

4. Zanim operator rozpocznie budowę lub eksploatację, bądź w przypadkach wymienionych w drugim, trzecim, czwartym i piątym myślniku paragrafu 3, kompetentne władze w odpowiednim terminie od otrzymania raportu:
 - poinformują operatora o wynikach analizy raportu o bezpieczeństwie, również po uzyskaniu dodatkowych informacji, jeśli to było konieczne, lub
 - wprowadzą zakaz uruchomienia bądź kontynuowania eksploatacji danego zakładu, na mocy artykułu 17 oraz zgodnie z procedurami w nim zawartymi.

Art. 10. Modyfikacja instalacji ...

W przypadku modyfikacji instalacji, zakładu, urządzenia magazynowego lub procesu oraz zmiany rodzaju bądź ilości substancji niebezpiecznych, które mogą mieć istotny wpływ na zagrożenie poważnymi awariami, państwa członkowskie zapewnią, by operator:

- dokonywał przeglądów, a w razie konieczności korygował politykę zapobiegania poważnym awariom, systemy zarządzania oraz procedury wymienione w artykułach 7 i 9,
- dokonywał przeglądów, a w razie konieczności weryfikował raport o bezpieczeństwie oraz informował kompetentne władze wymienione w artykule 16 o szczegółach takiej weryfikacji, zanim podejmie wykonanie takich modyfikacji.

Art. 11 ust. 4. (plany awaryjne)

4. Państwa członkowskie zapewnią, by wewnętrzne i zewnętrzne plany awaryjne [operacyjno-ratownicze] były przeglądane, sprawdzane, a w razie konieczności weryfikowane i aktualizowane przez operatorów i wyznaczone władze w odpowiednich odstępach czasu, nie dłuższych niż trzy lata. W trakcie przeglądu należy uwzględnić zmiany dokonane w danym zakładzie lub w ramach służb awaryjnych, nową wiedzę techniczną oraz wiedzę dotyczącą reagowania na poważne awarie.

Art. 14 ust. 2 (działania w następstwie poważnej awarii)

2. Państwa członkowskie zobowiążą kompetentne władze do:
 - a) zapewnienia, że zostaną podjęte natychmiastowe, średnio- i długoterminowe działania, które mogą okazać się niezbędne;
 - b) zgromadzenia, poprzez inspekcje, badania oraz inne odpowiednie środki, informacji niezbędnych do dokonania pełnej analizy technicznych, organizacyjnych i kierowniczych aspektów poważnych awarii;
 - c) zastosowania odpowiednich środków, zapewniających podjęcie przez operatora wszelkich działań zapobiegających powtórzeniu się awarii;
 - d) opracowania zaleceń dotyczących przyszłych środków zapobiegawczych.

Art. 17 (Zakaz użytkowania)

1. Państwa członkowskie wprowadzą zakaz użytkowania lub uruchomienia każdego zakładu, instalacji lub urządzenia magazynowego bądź ich części, jeżeli działania zapobiegające lub łagodzące skutki poważnych awarii podjęte przez operatora są w znacznym stopniu niedostateczne.

Państwa członkowskie mogą zabronić użytkowania lub uruchomienia każdego zakładu, instalacji lub urządzenia magazynowego bądź ich części, jeżeli operator nie przedłożył powiadomienia, raportu lub nie dostarczył innych informacji wymaganych niniejszą dyrektywą w wyznaczonym terminie.

2. Państwa członkowskie zapewnią operatorom możliwość odwołania się od takiego zakazu, wydanego przez kompetentne władze zgodnie z paragrafem 1, do odpowiedniej instytucji, zgodnie z prawem i procedurami obowiązującymi w danym kraju.

Załącznik II

Przykłady zagadnień do uwzględnienia podczas inspekcji

W poniższych punktach podano pewne wskazówki do wykorzystania podczas czynności kontrolnych systemów operatora. Załącznik ten skonstruowano w oparciu o wytyczne dotyczące raportów bezpieczeństwa, polityki [programu] zapobiegania awariom oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem a także na podstawie przykładów przedstawionych przez ekspertów z Grupy Roboczej (TWG), która opracowała te wytyczne. Załącznik napisano w formie pytań, z których wiele jest pytaniami otwartymi prowadzącymi do pytań dodatkowych lub kontroli dokumentów czy też urządzeń. Założeniem załącznika II nie było opracowanie wyczerpujących ani obowiązkowych dla wszystkich inspekcji zaleceń. Przewodnik ten może jednak stanowić podstawy do opracowania instrukcji dla inspektorów w poszczególnych krajach członkowskich UE.

Istnieje związek pomiędzy inspekcją a rozpatrywaniem raportu bezpieczeństwa zakładów objętych art. 9 (ZDR) omówiony w rozdziale 7.1 niniejszego dokumentu. W tym kontekście pytania „inspekcyjne” niniejszego załącznika pokrywają się z oceną raportu bezpieczeństwa, więc kompetentne władze mogą uznać niektóre z nich za właściwe do wykorzystania przy ocenie raportu bezpieczeństwa.

A. Polityka zapobiegania awariom i system zarządzania

- Czy przygotowano i udostępniono MAPP (dla zakładów objętych art. 9 (ZDR) poprzez raport bezpieczeństwa) kompetentnym władzom?
- Czy MAPP [PZA i SZB – przyp. autora opracowania] zawiera wszystkie cele i zasady działania operatora?
- Czy w MAPP uwzględniono wszystkie zasady określone w załączniku III dyrektywy?
- Czy udokumentowano, że MAPP opracowano i zatwierdzono na odpowiednio wysokim poziomie kierownictwa zakładu, oraz czy kierownictwo jest zobowiązane do wdrożenia i okresowych przeglądów MAPP i systemu zarządzania?
- Kto jest odpowiedzialny za wdrożenia i aktualizacje MAPP?
- Czy MAPP (i system zarządzania bezpieczeństwem) został opublikowany i wyjaśniony w całym zakładzie oraz czy zastosowana metoda była skuteczna?
- Czy jest to tylko polityka? – to znaczy, czy polityka ta [PZA i SZB – przyp. autora opracowania] została przełożona na czytelne i sensowne cele, które są znane i zrozumiałe dla całego personelu, którego dotyczy?
- Czy polityka, jej wdrożenie i monitorowanie są stałym punktem zebrań kierownictwa [zarządu]?

- Czy dostępne są kierownikom różnych szczebli dodatkowe wzorce lub dokumenty referencyjne (np. instrukcje) wspomagające ich w nadzorowaniu wdrażania i monitorowania MAPP?
- Czy operator posiada system zarządzania i inne środki oraz urządzenia potrzebne do wdrożenia MAPP?
- Czy istnieje instrukcja lub inny dokument opisujący system zarządzania bezpieczeństwem?
- Czy w systemie zarządzania bezpieczeństwem zawarte są programy obejmujące procedury zarządzania poniższymi zagadnieniami:
 - zapewnienie wykorzystania odpowiednich standardów technicznych i bezpieczeństwa;
 - projektowanie i modyfikacja projektów instalacji;
 - zapewnienie odpowiedniego nadzoru włączając w to testy przedrozruchowe nowych instalacji lub instalacji uruchamianych po wyłączeniu;
 - modyfikacje;
 - okresowa analiza bezpieczeństwa;
 - procedury zakupów;
 - zasady organizacji i łączności;
 - współpraca z podwykonawcami / kontrahentami;
 - instrukcje eksploatacji i środki ochrony osobistej;
 - pozwolenia na wykonywanie (określonych) prac;
 - okresowe inspekcje;
 - konserwacja;
 - planowanie na wypadek awarii;
 - dokumentacja i badanie awarii i sytuacji awaryjnych („near-miss”);
 - szkolenie (kierownictwa i pracowników);
 - procedury oceny programu.
- Czy system zarządzania obejmuje zagadnienia zawarte w załączniku III dyrektywy? (uwaga: w zakładach ZZR zasady zawarte w załączniku III należy stosować elastycznie – opracowane zasady ujęte w MAPP oraz opracowane odpowiednie systemy zarządzania powinny być proporcjonalne do wielkości zagrożeń i z uwzględnieniem tych okoliczności oceniane podczas inspekcji).

B. Zagadnienia związane z organizacją zakładu i personelem

- Czy jest dostępne w razie potrzeby jednoznaczne źródło porad z zakresu bezpieczeństwa (np. specjaliści doradcy, wydział ds. bezpieczeństwa)?
- Czy istnieje instrukcja zawierająca wytyczne dotyczące zarządzania w zakresie bezpieczeństwa?
- Czy zadania i odpowiedzialność personelu włączonego do zarządzania poważnymi zagrożeniami zostały jasno zdefiniowane na wszystkich poziomach zakładu?
- Do kogo kierowane są raporty personelu w sprawach bezpieczeństwa? – czy system ten funkcjonuje prawidłowo?

- Czy określono i przydzielono zadania wszystkim osobom związanym z zarządzaniem dotyczącym poważnych awarii oraz ustalono zakres ich odpowiedzialności?
- Czy dostępne są wystarczające środki do skutecznego wdrożenia MAPP operatora?
- Czy operator może udokumentować, że prawidłowo określono umiejętności i kompetencje a tym samym zadania i odpowiedzialność? – np. czy udokumentowano kwalifikacje i kompetencje wyznaczonych osób potrzebne do wypełnienia przydzielonych im zadań?
- Czy w zakładzie, w którym to konieczne, powołano komisję ds. bezpieczeństwa? – Jeśli tak, to czy komisja ta jest w pełni zaangażowana w opracowanie i koordynację programów i monitoringu MAPP?
- Czy działania w dziedzinie bezpieczeństwa są uwzględniane w rocznej ocenie efektów pracy załogi?
- Czy działania w dziedzinie bezpieczeństwa są uwzględniane w rocznym raporcie zakładu?
- Kto otrzymuje, zatwierdza i kieruje dokumentację związaną z bezpieczeństwem?
- Czy określono odpowiedzialność, kierownictwo i powiązania osób które zarządzają, wykonują lub weryfikują prace związane z bezpieczeństwem, w szczególności pracowników odpowiedzialnych za:
 - zapewnienie środków, w tym zasobów ludzkich koniecznych do opracowania i wdrażania systemu zarządzania bezpieczeństwem;
 - działania zapewniające załodze odpowiedni poziom informacji o zagrożeniach oraz zgodność z założeniami programu / polityki bezpieczeństwa operatora;
 - identyfikację, dokumentowanie i realizację działań korekcyjnych oraz udoskonaleń;
 - kontrolę sytuacji anormalnych, włączając sytuacje niebezpieczne;
 - określenie potrzeb szkoleniowych, przeprowadzanie szkoleń oraz ocenę ich efektywności;
 - koordynowanie wdrażania systemu i prezentacje wyników zarządowi (najwyższemu kierownictwu).
- Czy istnieją procedury top-down i bottom-up (sposoby postępowania odgórne i oddolne) pozwalające całemu personelowi na identyfikację problemów bezpieczeństwa i jak są one przestrzegane?
- Czy operator może wykazać, że pracownicy i – jeśli istnieją – podwykonawcy zostali włączeni do opracowywania PZA oraz do jego wdrażania?
- Czy operator może wykazać, że czynnik ludzki został wzięty pod uwagę przy ocenie środków mających na celu zapobieganie poważnym awariom oraz ograniczanie ich skutków;
- Czy operator może wykazać, że określono potrzeby szkoleniowe i że takie szkolenia zostały przeprowadzone?
- Czy operator może przedstawić wykaz pracowników, którzy odbyli szkolenia a także program i materiały szkoleniowe?
- Czy operator może wykazać, że podjęto odpowiednie działania mające na celu uświadomienie istnienia i zapewnienie przestrzegania odpowiednich przepisów i zasad postępowania? (np. czy włączono je do zakresu obowiązków kierownictwa?)

- Czy istnieją procedury doboru i kierowania w odniesieniu do podwykonawców?
- Czy operator może wykazać, że tam gdzie jest to niezbędne, podwykonawcy przeszli szkolenia i otrzymali niezbędne informacje uświadamiające im zagrożenia oraz niezbędne do spełniania wymagań MAPP?
- Czy operator może wykazać, że podjęto kroki w celu gromadzenia i dokumentowania wiedzy z zakresu incydentów lub sytuacji awaryjnych i wykorzystania płynących z nich wniosków?
- Czy operator może wykazać, że podjęto działania zmierzające do aktualizowania wiedzy technicznej z zakresu bezpieczeństwa, np. poprzez analizy awarii lub śledzenie postępu w dziedzinie oceny ryzyka?
- Czy operator dokumentuje dane związane z tą wiedzą nabyte w czasie funkcjonowania zakładu?

C. Identyfikacja i analiza głównych zagrożeń

- Czy procedury obejmują w odpowiednim stopniu wszystkie procesy programowania / planowania, łącznie ze współpracą z podwykonawcami / kontrahentami?
- Kto ustala wymagane standardy lub poziomy ochrony podczas współpracy z podwykonawcami / kontrahentami?
- Czy personel eksploatacyjny i personel ds. bezpieczeństwa jest zaangażowany w procesy programowania / planowania?
- Czy procedura planowania określa elementy krytyczne dla bezpieczeństwa projektowanej instalacji?
- Czy procedura programowania / planowania zapewnia włączenie elementów krytycznych dla bezpieczeństwa do programów inspekcji i konserwacji?
- Czy procedura programowania / planowania zawiera wstępne oszacowanie ryzyka prowadzące do eliminacji lub redukcji zagrożeń oraz maksymalizacji "bezpieczeństwa wewnętrznego („wbudowanego”)" tam gdzie jest to możliwe?
- Czy operator może, dla wybranych przez inspektora działalności:
 - określić zagrożenia?
 - określić zdarzenia inicjujące i scenariusze mogące prowadzić do poważnej awarii?
 - przedstawić dokumentację systematycznych analiz ryzyka elementów krytycznych dla bezpieczeństwa?
 - zaprezentować podjęte środki?
 - uzasadnić, że zastosował właściwe środki, wraz z odniesieniem do kryteriów oceny ryzyka?
- Czy operator może wykazać, że przy ocenie przydatności środków uwzględnił:
 - oczywiste zależności między zidentyfikowanymi poważnymi zagrożeniami a zastosowanymi środkami?
 - podejście hierarchiczne do wyboru środków? Np. zagrożeń można uniknąć tam gdzie to możliwe lub zredukować u źródła poprzez stosowanie wewnętrznych (wbudowanych) metod ochrony

- dokumentację dowodzącą, że zastosowane środki powinny zapobiec możliwym do przewidzenia niesprawnościom (zakłóceniom), mogącym prowadzić do poważnych awarii?
- Czy operator może wyjaśnić kryteria oceny i opiniowania zastosowane do wyboru właściwych środków?
- Czy operator może wyjaśnić, dlaczego zastosowane kryteria są właściwe? Np. czy ma ogólne pojęcie o różnych możliwych kryteriach i testach (np. najlepszych dostępnych technologiach (BAT), bogate doświadczenie w inżynierii, ilościowych i jakościowych macierzach ryzyka lub kryteriów, itd.) oraz czy może podać powody wyboru określonej metody analizy?
- Czy tam, gdzie to możliwe, operator może wykazać, że zachowanie ludzi przewidywane w działaniach zapobiegawczych i ograniczających będzie racjonalne?
- Czy operator może wykazać zgodność z odpowiednimi przepisami i zasadami postępowania?
- Czy operator posiada szczegółowe kryteria do określania stopnia redundancji, różnorodności i separacji wymaganych jako środki zapobiegania, kontroli i ograniczania?
- Czy, tam gdzie ma to zastosowanie, operator zdefiniował dokładne kryteria niezawodności składników i systemów?
- Czy operator sprecyzował standardy dotyczące obudowy bezpieczeństwa obiektów z substancjami niebezpiecznymi?
- Czy operator może przedstawić ustalone wartości dopuszczalne eksploatacji zakładu i urządzeń?
- Czy operator może wykazać, że wziął pod uwagę następujące zagadnienia:
 - rozplanowanie zakładu powinno zmniejszać poziom ryzyka podczas normalnej eksploatacji, sprawdzania, testowania, konserwacji, modyfikacji, remontów i wymiany;
 - narzędzia potrzebne do zastosowania środków powinny być niezawodne, dostępne i trwałe;
 - powinny być zastosowane właściwe środki celem zapobiegania i skutecznego opanowania uwolnień niebezpiecznych substancji;
 - podczas projektowania instalacji powinny być uwzględnione wszystkie przewidywalne przyczyny poważnych awarii;
 - w oczywisty sposób powinno być wykazane, że zaprojektowane struktury istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa posiadają właściwą integralność (trwałość);
 - obudowy bezpieczeństwa powinny być zaprojektowane na tyle trwałe, aby sprostać obciążeniom podczas normalnej działalności zakładu a także przewidywalnym skrajnym obciążeniom podczas całego założonego czasu życia;
 - do budowy zakładu powinny być wykorzystane odpowiednie do tego celu materiały;
 - wdrożenie odpowiednich zasad i standardów projektowych związanych z budową zakładów i systemów, spełniające odpowiednie wymogi certyfikacji;
 - należy zapewnić odpowiednie środki ochrony w celu zabezpieczenia zakładu od nagłych wzrostów (skoków) mocy;

- należy posiadać dokumentację dowodzącą, że systemy kontroli związane z bezpieczeństwem zostały zaprojektowane zgodnie z wymogami bezpieczeństwa i niezawodności;
- projekt systemów alarmowych, uwzględniający postępowanie w przypadku wielu alarmów w sytuacjach anormalnych;
- powinna być dokumentacja dowodząca, że projekty systemów wymagających współpracy operatora uwzględniają ich niezawodność i potrzeby użytkownika;
- powinny istnieć systemy mające na celu identyfikację możliwych miejsc występowania toksycznych i łatwo palnych substancji; projektowane urządzenia powinny uwzględniać zagrożenia;
- dowody przeprowadzonych obliczeń, mających na celu zapewnienie wystarczającej skuteczności środków, wynikającej z projektu;
- konstrukcja instalacji powinna odpowiadać odpowiednim standardom celem zapobiegania poważnym awariom i ograniczenia możliwości osłabienia obudowy bezpieczeństwa;
- wyniki badania każdego incydentu i sytuacji awaryjnej powinny być wnikliwie rozważone i odniesione do przewidywalnych przyczyn poważnych awarii a także wykorzystane do ustalenia prawidłowych środków przeciwdziałania.

D. Zagadnienia związane z eksploatacją zakładu (łącznie z konserwacją)

- Czy uzyskano wszelkie niezbędne pozwolenia związane z działalnością zakładu, jeśli są one wymagane?
- Czy operator może wykazać, że wprowadzono i udokumentowano procedury bezpiecznego funkcjonowania zakładu w każdym możliwych do przewidzenia warunkach eksploatacji (normalnych i anormalnych)?
- Czy operator może wykazać, że procedury bezpiecznego funkcjonowania obejmują wszystkie istotne elementy ryzyka właściwe dla instalacji?
- Czy w procedurach bezpiecznego funkcjonowania są zawarte instrukcje dotyczące oddania do eksploatacji, normalnego funkcjonowania, sprawdzania, testowania, konserwacji i likwidacji?
- Czy operator może wykazać, że wartości / parametry dopuszczalne dla zakładu i urządzeń nie zostaną przekroczone podczas normalnego i anormalnego funkcjonowania?
- Czy operator posiada procedury monitorowania, dokumentowania i badania wszelkich przekroczeń poza granice bezpiecznego funkcjonowania i procedury zapewniające wykorzystanie wynikających z tego wniosków;
- Czy operator może wykazać, że zastosował odpowiednie systemy kontrolne, również odpowiednie do sytuacji nienormalnych, uwzględniające ograniczenia związane z czynnikiem ludzkim?
- Czy operator może wykazać, że wdrożono odpowiedni plan konserwacji (uwzględniający zapobieganie poważnym awariom) wszystkich krytycznych z punktu widzenia bezpieczeństwa instalacji i systemów, w szczególności dotyczący:
 - urządzeń pracujących w niebezpiecznej atmosferze, np. urządzeń elektrycznych;
 - związanych z bezpieczeństwem systemów kontrolnych, alarmowych i urządzeń pomiarowych;

- mediów (elektryczności, sprężonego powietrza, wody, itd.) koniecznych do bezpiecznego funkcjonowania;
- upustów i systemów wentylacyjnych;
- systemów ciśnieniowych i innych zbiorników niebezpiecznych substancji;
- systemów wykrywania wycieków;
- Czy sporządzono pełną listę elementów krytycznych z punktu widzenia bezpieczeństwa (urządzeń, materiałów, konstrukcji, itd.) i czy jest ona okresowo aktualizowana?
- Czy operator może wykazać, że krytyczne z punktu widzenia bezpieczeństwa instalacje i systemy są badane i testowane w odpowiednich odstępach czasu przez odpowiednie osoby o wymaganych kwalifikacjach?
- Czy operator może wykazać, że istnieje system analizy rezultatów okresowych kontroli i konserwacji, obejmujący przygotowanie do dalszych badań, napraw lub zmian bezpiecznych dopuszczalnych wartości, tam gdzie to konieczne?
- Czy operator może przedstawić właściwe procedury konserwacji uwzględniające wszystkie niebezpieczne warunki środowiska pracy?

E. Zagadnienia związane z zarządzaniem zmianami

- Czy operator może wykazać się posiadaniem systemu zapewniającego, że modyfikacje są właściwie przemyślane, zaplanowane, wykonane i przetestowane?
- Czy system ten zawiera programy inżynierskie i inne wymagania?
- Czy określono tam, na czym polega zamierzona modyfikacja (zmiana)?
- Czy wykonano analizę ryzyka modyfikacji?
- Czy zarządzanie zmianami w zasobach jest prowadzone adekwatnie do wymogów bezpieczeństwa?
- Czy poza trwałymi modernizacjami system obejmuje także doraźne i pilne modyfikacje eksploatacyjne?
- Czy wyraźnie określono odpowiedzialność osób upoważnionych do inicjowania, zatwierdzania i wprowadzania zmian?
- Czy modernizacje są odpowiednio udokumentowane?
- czy znaczenie dla bezpieczeństwa przeprowadzonych zmian jest zawsze określone, łącznie z potrzebami szkoleń, zmianami w procedurach operacyjnych, późniejszym monitoringiem, itd.?
- Czy procedury zarządzania zmianami zostały zastosowane do wszystkich istotnych zmian, łącznie z dokonanymi w czasie projektowania i budowy nowych instalacji, procesów i magazynów?
- Czy procedury obligują operatora do przeglądów a tam, gdzie to konieczne, do korekty MAPP, systemu zarządzania i raportu bezpieczeństwa a także do poinformowania kompetentnych władz, tak jak tego wymaga art. 10 dyrektywy?
- Czy zmieniono używane systemy organizacyjne, techniczne lub zarządzania w ten sposób, że straciły ważność dotychczasowe uprawnienia lub pozwolenia?

F. Planowanie na wypadek awarii

Czy operator może:

- opisać sposób postępowania awaryjnego w przypadku poważnej awarii oraz udokumentować zastosowanie niezbędnych środków na terenie zakładu;
- przedstawić pisemny plan awaryjny obejmujący wszystkie możliwe sytuacje awaryjne i wszystkie scenariusze poważnych awarii;
- udokumentować posiadanie wystarczających środków do koordynacji i komunikacji podczas postępowania awaryjnego;
- udokumentować przygotowanie alternatywnych służb na wypadek przerwania funkcjonowania normalnego systemu awaryjnego;
- opisać zewnętrzne i wewnętrzne środki, które będą zmobilizowane przez operatora w celu ograniczenia skutków awarii dla ludzi i środowiska;
- wykazać, że rozważono rezultaty postępowania awaryjnego pod kątem zminimalizowania ogólnego wpływu awarii na ludzi i środowisko;
- wykazać, że zapewniona będzie w odpowiednim czasie wystarczająca do wykonania zadań ograniczających skutki ilość ludzi (drużyny ratownicze) określona w wewnętrznych planach operacyjno-ratowniczych;
- udowodnić, że sprzęt możliwy do użycia w celu ograniczania skutków poważnych awarii spełni stawiane mu wymagania;
- udowodnić, że dostępna będzie wystarczająca ilość odpowiedniego ekwipunku ratowniczego i środków ochrony osobistej podczas poważnej awarii;
- udowodnić, że dostępne będzie odpowiednie i wystarczające zaopatrzenie w środki przeciwpożarowe i środki ochrony przeciwpożarowej podczas poważnej awarii;
- udowodnić, że dostępne będą odpowiednie i wystarczające środki konieczne do zminimalizowania uwolnień lotnych substancji toksycznych lub łatwo palnych podczas poważnych awarii i do ograniczenia skutków tych uwolnień;
- udowodnić, że dostępne będą odpowiednie i wystarczające środki konieczne do zminimalizowania skutków uszkodzenia obudowy bezpieczeństwa i wycieków substancji niebezpiecznych do gleby i wód (łącznie z wodami chronionymi);
- wykazać, że odpowiednio rozważono wpływ działań gaśniczych na środowisko;
- udowodnić, że dostępne będą odpowiednie i wystarczające środki do monitorowania i/albo poboru próbek podczas poważnej awarii;
- wykazać, że tam, gdzie to konieczne, zastosowano odpowiednie i wystarczające środki do monitorowania prędkości i kierunku wiatru i innych warunków atmosferycznych na wypadek poważnej awarii;
- udowodnić, że istnieje odpowiednie i wystarczające zaopatrzenie w środki do przywrócenia do poprzedniego stanu i oczyszczenia środowiska po poważnej awarii;
- udowodnić, że istnieje odpowiednie i wystarczające zaopatrzenie w środki celem zapewnienia pierwszej pomocy / leczenia podczas działań ratowniczych;
- udowodnić, że przygotowano odpowiednie i wystarczające środki konieczne do zaopatrzenia w sprzęt pomocniczy, który może być konieczny w akcjach ratowniczych;

- wykazać, że podjęto odpowiednie działania mające na celu utrzymanie, kontrole, przeglądy i testowanie środków i innego sprzętu możliwego do wykorzystania podczas działań ratowniczych;
- wykazać, że podjęto odpowiednie działania w systemach zarządzania bezpieczeństwem, mające na celu szkolenia w ramach zakładu pojedynczych pracowników w zakresie postępowania awaryjnego;
- wykazać, że przygotowano i wdrożono procedury testowania i weryfikacji planów awaryjnych (uwaga: podczas inspekcji kompetentne władze mogą wyrazić życzenie uczestnictwa w tych testach);
- wykazać, że zostały udostępnione informacje służbom i organizacjom pozazakładowym umożliwiające skuteczne uruchomienie i wykonanie planu operacyjno-ratowniczego przy wykorzystaniu pomocy z zewnątrz;
- przedstawić zestawienie tych środków ochrony i działania, które przyjęto jako podstawę do sporządzenia wewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych;

G. Monitorowanie skuteczności / efektywności działań

- Czy operator monitoruje swoją skuteczność / efektywność działań tak, jak to przewiduje załącznik III punkt (vi) dyrektywy?
- Czy operator może wykazać, że opracowano i wykorzystano w praktyce procedury bieżącej oceny zgodności realizowanych zadań z ustalonymi w MAPP i w systemie zarządzania?
- Czy operator może wykazać, że monitorowanie efektywności działań jest zadowalające pod kątem jego jakości i ilości, oraz że jest wystarczająco trafne i kompletne?
- Czy operator może wykazać efektywność / skuteczność oceny / monitorowania dla wszystkich składników systemu zarządzania?
- Czy operator może wykazać, że niezgodność z MAPP i systemem zarządzania zostanie wykryta, zbadana, i że zostaną podjęte odpowiednie czynności zaradcze?
- Czy operator może wykazać zastosowanie w praktyce procedur obejmujących system raportowania poważnych awarii lub sytuacji awaryjnych, szczególnie tych, w których zawiodły środki zapobiegawcze, oraz wykorzystanie wiedzy nabytej w tych sytuacjach?
- Czy jasno określono, kto jest odpowiedzialny za rozpoczęcie badań i podjęcie czynności korekcyjnych w przypadku wykrycia niezgodności?
- Czy wyniki monitorowania efektywności są udokumentowane, przechowywane i prezentowane jako istotne zagadnienia w audytach i przeglądach?

H. Audyt i przegląd

- Czy audyty i przeglądy są przeprowadzane tak, jak to przewiduje załącznik III punkt (vii) dyrektywy?
- Które składniki systemu zarządzania poddano audytom i przeglądom?
- Czy wyniki monitorowania efektywności działań w zakładzie są uwzględniane jako istotne zagadnienia w audytach i przeglądach?
- Czy zbadano zgodność ze standardami, zasadami postępowania, itp.?

- Czy udokumentowano kompetencje, doświadczenie, szkolenia i, tam gdzie to konieczne, niezależność audytorów?
- Czy audyt przeprowadzany jest z rozsądną częstotliwością?
- Czy przejrzystość udokumentowano procedury audytu, metodologię i wyniki, zwróciwszy szczególną uwagę na:
 - zakres audytu;
 - cele audytu;
 - dokumenty referencyjne, wzorce i standardy;
 - wykonane czynności sprawdzające i potwierdzające;
 - środki do przeprowadzenia audytu;
 - organizację audytu;
 - wyniki audytu.
- ocena audytu wewnętrznego może również, w razie potrzeby, obejmować:
 - dyskusję z przewodniczącym / członkami zespołu audytującego;
 - wywiady z odpowiednimi kierownikami i personelem, sprawdzające ich zaangażowanie w zagadnienia audytu;
 - niezależne kontrole potwierdzające, na podstawie odpowiednich przykładów, ogólną wiarygodność audytu;
 - rozważania, czy wnioski płynące z audytu są uzasadnione.
- Czy wyniki audytu prawidłowo wykorzystano podczas przeglądu ogólnego programu i strategii operatora wymaganych przy reagowaniu na poważne awarie?
- Czy wyższy szczebel kierowniczy jest odpowiedzialny za przeglądy?
- Czy istnieje dokumentacja świadcząca o wprowadzonych zmianach zwiększających efektywność tam, gdzie to konieczne?
- Czy przegląd pozwolił na pozytywną ocenę rozmieszczenia zasobów?

Załącznik III

Bibliografia

Poniżej przedstawiono wybrane tytuły dotyczące systemów inspekcji, które zawierają kolejne odnośniki[#] do dokumentów istotnych dla programów inspekcji, metodologii, procedur, zasad postępowania oraz norm itp. Poniższe zestawienie uporządkowane jest chronologicznie i opiera się na bibliografiach zaproponowanych przez członków Technicznej Grupy Roboczej:

1. Mitchison, N. and Papadakis, G.A., "Safety Management Systems Under Seveso II: Implementation and Assessment", *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 12 (1), 1999.
2. "FOD Guide to Inspection of Health and Safety Management", Health and Safety Executive (HSE), United Kingdom.
3. "Proceedings of a Seveso Directive Seminar on Inspection Systems and Examination of the Safety Report - Rome 23/25 Sept. 1998", Pre-print available as Special Publication No. I.98.90, Joint Research Centre, Ispra, Italy 1998.
4. "Guidelines on a Major Accident Prevention Policy and Safety Management System, as required by Council Directive 96/82/EC (SEVESO II)", Mitchison, N. and Porter, S. (Eds), European Commission Publication, EUR Report 18123 EN, Luxembourg 1998, ISBN92-828-4664-4.
5. "Safety Auditing", Training Package 031, Institution of Chemical Engineers, Rugby, UK 1998.
6. Bellamy, L.J. and Brouwer, W.G.J. (in press) "AVRIM2: A Dutch major hazard assessment and inspection tool", *J. Hazardous Materials, Special Edition* (Eds. A. Amendola and K. Cassidy), 1998.
7. "Risk Assessment & Risk Management in the Context of the Seveso II Directive", Kirchsteiger, C., Christou M. and Papadakis, G. (Eds), Elsevier 1998.
8. Er, J., Kunreuther, H.C. and Rosenthal, I., "Utilizing Third-Party Inspections for Preventing Major Chemical Accidents", *Risk Analysis*, Vol. 18. No2, 1998.
9. Ruuhilehto, K. & Kuusisto, A., "Turvallisuuskulttuuri - mitä se on?" (Safety Culture - What is it?), TUKES - julkaisu 3/1998 (TUKES Publication 3/1998), Helsinki 1998.
10. "Criteri e metodi per l'effettuazione delle ispezioni agli stabilimenti di cui al decreto del Presidente della Repubblica del 17 maggio 1988, n. 175, e successive modificazioni" Decreto del Ministero dell' Ambiente 5 novembre 1997 (G.U.R.I. n. 27 del 3-2-1998)
11. "Successful Health and Safety Management", Health and Safety Executive (HSE), HS(G)65, HSMO London 1997. ISBN 0 7176 12767.
12. "Manual of the Metatechnical Evaluation System (S.E.M) - An Evaluation System for the Safety Management in the Process Industries", CRC/CL/001-F, Belgian Ministry of Employment and Labour, Administration of Labour Safety, Technical Inspection Chemical Risks Directorate, Brussels 1997.

[#] Przewiduje się, że niektóre z nich zostaną zaktualizowane ze względu na nową dyrektywę.

13. "Guidance on the preparation of a Safety Report to meet the requirements of Council Directive 96/82/EC (Seveso II)", Papadakis, G.A., Amendola A. (Eds), EC Publication, EUR Report 17690 EN, Luxembourg 1997. ISBN 92-828-1451-3.
14. "Minimum Criteria for Inspections", European Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law (IMPEL), IMPEL Ad-Hoc Working Group on Minimum Standards, EC November 1997.
15. Jones, A. V., "The Regulation on Major Hazards in France, Germany, Finland and The Netherlands", Health and Safety Executive (HSE), HMSO Norwich, UK, March 1997 CDCIR 2033
16. "L'organisation de l'inspection des établissements soumis à la législation des installations classées", Direction Régionale de l' Industrie, de la Recherche et de l' Environnement (DRIRE), Ministère de l'Environnement, Paris 1997.
17. "Integrerat Iedningssystem för säkerhet, hälsa och miljö" (Integrated management system for safety, health and the environment), Association of Swedish Chemical Industries (Kemikontoret), Stockholm 1997.
18. "Check-list Entrepot", CRC/CL/004-F, Belgian Ministry of Employment and Labour, Administration of Labour Safety, Technical Inspection Chemical Risks Directorate, Brussels 1997.
19. "Check-List LPG", CRC/CL/005-F, Belgian Ministry of Employment and Labour, Administration of Labour Safety, Technical Inspection Chemical Risks Directorate, Brussels 1997.
20. Lees, F.P., "Loss Prevention in the Process Industries", Vol.1-3, Butterworth-Heinemann, Oxford 1996.
21. "Safety Performance Measurement", Van Steen, J. (Ed), European Process Safety Centre, Institution of Chemical Engineers, UK 1996. ISBN 0-858295-382-8.
22. "AVRIM2 Manual", Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, The Netherlands, 1996.
23. "Administrativ SHM -Revision", Association of Swedish Chemical Industries (Kemikontoret), Stockholm 1996.
24. "SHE - Audit" (English version), Association of Swedish Chemical Industries (Kemikontoret), Stockholm 1996.
25. "Check-List Chlore", CRC/CL/003-F, Belgian Ministry of Employment and Labour, Administration of Labour Safety, Technical Inspection Chemical Risks Directorate, Brussels 1996.
26. "Organisational Factors and Safety In the Process Industry", Bellamy, L.J. et al, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, The Netherlands 1995. ISBN 90-5250-976-X.
27. Bellamy, L.J., Leathley, B.A., Gibson, W.H., Brouwer, W., and Oh, J. , "Organisational Factors and Safety". Presented at the conference: De COMAH-richtlijn en het Major Hazardbeleid van SZW: een nieuwe inzet van beleid, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, The Hague, 3 October 1995.
28. "Safety Management Systems: Sharing Experience in Process Industry", Institution of Chemical Engineers (ICChemE), Rugby, UK 1994.

29. "Modifications: management of Change", Training Package 025, Institution of Chemical Engineers (IChemE), Rugby, UK 1994.
30. "Guidelines for implementing process safety management systems", American Institute of Chemical Engineers CCPS, 1994. ISBN 0-8169-0590-8.
31. "Process Safety Management Audit : Manual- Revised Question Set and Anchor Points-Managers Guide", Prepared by Four Elements Ltd (Study C2163) for the CEC, The Health and Safety Executive, UK., and Ministerie van VROM, The Hague, The Netherlands 1994.
32. "Major Hazard Control- A practical manual", International Labour Office (ILO), Geneva, Switzerland, 1993.
33. "Process safety management of highly hazardous chemicals", Occupational Safety and Health Administration (OSHA), Title 29, Code of Federal Regulations, Part 1910.119, Washington DC, USA 1992.
34. Wright, M.S., Bellamy, L.J. et al, "Audit Methods For the Evaluation and Management Of Risk", Four Elements Ltd. (Project C2013) Final Report to Ministerie van VROM, the Hague, the Netherlands, and the Health and Safety Executive, UK 1992.
35. "The Guide To Reducing Human Error in Process Operations", Human Factors In Reliability Group, (Ed. P.W. Ball.) SRDA-R3, HMSO: London 1991. ISBN 0-85356-357-8.
36. "Checklist for On-site Emergency Plans", European Chemical Industry Council, CEFIC, Brussels 1990.
37. "Proceedings of a Seveso Directive Seminar for the Installations Inspectors of the Member States - Dublin Sept. 1989", Industrial Inspectorate, Dept. of Labour Ireland 1989.
38. "Hazardous Materials Response Handbook", National Fire Protection Association (NFPA), (Ed. M.F. Henry), Quincy-MA USA 1989.
39. Arthur D. Little, Inc. and LeVine, R., " Guidelines for Safe Storage and Handling of Toxic Hazard Materilas", American Institute of Chemical Engineers CCPS, 1988.
40. "Attuazione della Direttiva CEE n. 82/501, relativa ai rischi di incidenti rilevanti connessi con determinate attivita industriali, ai sensi della legge 16 aprile 1987, n. 183" Decreto del Presidente della Repubblica 17 maggio 1998, n.175 (G.U.R.I. n. 127 dell' 1-6-1988) e successive modificazioni.
41. "Teknisk säkerhetsgranskning", Association of Swedish Chemical Industries (Kemikontoret), Stockholm 1987.
42. "The storage of LPG at fixed installations", Health and safety series booklet HS(G)34, Health and Safety Executive (HSE), HMSO : London 1987.
43. "Katastrofplanering inom kemikaliehanterande industri", Association of Swedish Chemical Industries (Kemikontoret), Stockholm 1986.
44. "Storage of Anhydrous ammonia under pressure in the UK - spherical and cylindrical vessels", Health and Safety Executive (HSE), HMSO: London 1986.
45. "Safety advice for bulk chlorine installations", Health and safety series booklet HS(G)28, Health and Safety Executive (HSE), HMSO : London 1986.

46. Carson, W.G. and Klinker, R.L., "Fire Protection Systems- Inspection, Test & Maintenance Manual", National Fire Protection Association (NFPA), Quincy-MA USA, 1986
47. Recommendations, inspection programmes, guidelines, test procedures, etc., published by the Confederation Européenne d' Organismes de Contrôle (CEOC), i.e. reports: R22/CP89, R31/CP80, R32/CP82, R34/CP84, R37/CR87, R43/CP86, R44/CP83, R45/CP83, R46/CP83, R47/CP83, R48/CP83, R49/CP83, R50/CP8, R53/CP85, R61/CR86.
48. "Technical inspection of installations in the process-industry, basic principles and background", UDC 351.838.1 V.W./AVR : 66, Labour Inspectorate DG of Labour, Min. of Social Affairs and Employment, Voorburg, The Netherlands 1983.